

20.12.2016

12/004/2016

VANGIN VAPAUTTAMISESTA TAI MUUSTA VANKILASTA POISTUMISESTA ILMOITTAMINEN ASIANOMISTAJALLE

Toimivalta Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 5 §

Voimassa 4.1.2017 alkaen toistaiseksi

Vastaanottaja Rikosseuraamuslaitos

1. Menettelyn peruseriaatteen

1.3.2016 voimaan astuneilla esitutkintalain, oikeudenkäymiskaaren, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain, oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain, vankeuslain (2 luku 1a §, 19 luku 4 § 2 momentti), tutkintavankeuslain (2 luku 2 §, 16 luku 1 § 2 momentti), poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (7 §, 31 §), rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (11 § ja 24 §) muutoksilla pantiin täytäntöön rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskeva direktiivi (ns. uhridirektiivi, 2012/29/EU).

Henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuneen rikoksen tai seksuaalirikoksen asianomistajalla on halutessaan oikeus saada ilmoitus vangin tai tutkintavangin vapauttamisesta ja tietyin edellytyksin muusta vankilasta poistumisesta.

Ilmoitusvelvollisuus koskee seuraavia rikoksia: raiskaus, törkeä raiskaus, pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, tappo, murha, surma, törkeä pahoinpitely, törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu, törkeä kotirauhan rikkominen, törkeä vapaudenriisto, ihmiskauppa, törkeä ihmiskauppa, panttivangin ottaminen, panttivangin ottamisen valmistelu, vainoaminen, törkeä ryöstö tai törkeän ryöstön valmistelu taikka sellaisen rikoksen yritys tai osallisuus sellaiseen rikokseen.

Asianomistajalle on ilmoitettava ilman aiheetonta viivytystä vangin vapauttamisesta, karkaamisesta, vankilasta luvatta poistumisesta sekä vankilaan palaamatta jäämisestä poistumisluvassa tai muussa luvassa määrättyinä ajankohtana. Vangin vapauttamisella tarkoitetaan vangin vapauttamista hänen suoritettuaan koko rangaistusaikansa taikka vangin päästämistä ehdonalaan vapauteen tai valvottuun koevapauteen. Yhteyden katkeaminen valvottuun koevapauteen sijoitettuun ilmoitetaan myös

erikseen. Asianomistajalle ilmoitetaan myös mikäli ulkopuoliseen laitokseen vankeuslain 8 luvun 9 §:n 2 momentin nojalla sijoitettu poistuu luvatta laitoksesta. Asianomistajalle ilmoitetaan myös vangin kuolemasta.

Asianomistajalle on ilmoitettava poistumisluvasta, joka myönnetään vangille ennen vankeuslain 14 luvun 3 §:ssä tarkoitettua, eli ennen ensimmäistä rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan ajankohtaa. Ilmoitusvelvollisuus koskee poistumislupia, jotka myönnetään ilman valvontaa tai 14 luvun 8 §:n 3 momentissa tarkoitettulla ns. pantavalvonnalla. Asianomistajalle on ilmoitettava myös muusta ennen 14 luvun 3 §:ssä tarkoitettua ajankohtaa myönnetystä luvasta poistua vankilasta ilman valvontaa tai ns. pantavalvonnalla, kuten poistumisesta siviilityöluvan tai opintoluvan perusteella. Poistumisluvasta saatettuna tai muun valvonnan kuin pantavalvonnan alaisena on sen sijaan ilmoitettava vain, jos vanki ei ole palannut poistumisluvassa määrättyä ajankohtana takaisin vankilaan. Ilmoitusvelvollisuus ei koske tilanteita, joissa vanki palaa myöhässä vankilaan, jos ilmoittamista ei ole ehditty tehdä ennen vangin palaamista.

Asianomistajalle on ilmoitettava rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan aikaisimmasta ajankohdasta sekä ensimmäisestä tällä perusteella myönnetystä poistumisluvasta. Asianomistajalle ei sen sijaan ole tämän ajankohdan jälkeen enää ilmoitettava jokaisesta yksittäisestä poistumisluvasta erikseen.

Vangin vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon siirrosta toiseen valtioon tulee myös ilmoittaa.

Esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän tulee ilmoittaa asianomistajan pyynnöstä tuomioistuimelle. Tuomioistuimen tulee vangitsemisesta päättäessään tai tuomitessaan vastaajan ehdottomaan vankeusrangaistukseen välittää tieto asianomistajan pyynnöstä edelleen Rikosseuraamuslaitokselle. Rikosseuraamuslaitoksen on tehtävä ilmoituksia vangin vapautumisesta ja vankilasta poistumisesta sellaiselle asianomistajalle, joka on viimeistään tuomioistuinkäsittelyssä ilmoittanut haluavansa ko. ilmoituksen.

Edellytyksenä asianomistajalle ilmoittamiselle on, että siitä ei arvioitaisi aiheutuvan vaaraa vangin tai tutkintavangin hengelle tai terveydelle.

Asianomistajaa koskevia säännöksiä sovelletaan rikoksen varsinaisen uhrin lisäksi myös rikoksen johdosta kuolleen henkilön perheenjäseniin. Perheenjäsenillä tarkoitetaan uhrin puolisoa, uhrin kanssa yhteistaloudessa elävää henkilöä, sukulaisia suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa, sisaruksia ja huollettavia.

2. Miten tieto asianomistajan pyynnöstä otetaan vastaan ja mihin se kirjataan

Rikosseuraamuslaitos saa kerätä tiedon (tietopyyntö ja yhteystiedot) niistä asianomistajista, joille Rikosseuraamuslaitoksen on ilmoitettava tutkintavangin tai vankeusvangin vapautumisesta ja vankilasta poistumisesta. Asianomistajien tietoja ei ole oikeus kerätä eikä käyttää mitään muuta käyttö-tarkoitusta varten.

Tieto asianomistajan pyynnöstä saada ilmoitus tutkintavangin tai vankeusvangin vapautumisesta on vangilta ja tämän avustajalta salassa pidettävä tieto. Tuomittu ei saa asianomistajan pyynnöstä tietoa missään vaiheessa rikosprosessia, ei edes osana esitutkinta- tai oikeudenkäyntiaineistoa. Asianomistajan pyyntöä ja yhteystietoja ei saa missään tapauksessa mainita eikä liittää vankia koskeviin tietoihin.

Rikosseuraamuslaitos ei vastaanota pyyntöjä suoraan asianomistajilta. Asianomistajan pyyntö tulee Rikosseuraamuslaitokselle joko manuaalisesti oikeusrekisterikeskuksen (ORK) välittämänä tai

tuomioistuimesta tietojärjestelmän välityksellä (vankeuslaki 2 luku 1 a §, tutkintavankeuslaki 2 luku 2 §).

Tiedot siirretään manuaalisena oikeusrekisterikeskuksen välittämänä seuraavasti:

ORK ilmoittaa TPY Turkuun taytantonpanoyksikko.rise@om.fi:

Vangin vapauttamisesta ilmoittaminen asianomistajalle: vanki xx

Ilmoitettavat tiedot:

- ratkaisun tunnistetiedot; tuomioistuimen nimi, ratkaisupäivä ja ratkaisunumero
- asianomistajan nimi ja henkilötunnus sekä ne yhteystiedot, joita asianomistaja haluaa ilmoituksessa käytettävän (puhelinnumero, sähköpostiosoite, postiosoite)
- vangitun tai tuomitun henkilön nimi ja henkilötunnus
- Ilmoituksessa tulee mahdollisuuksien mukaan olla myös tieto siitä, mitä kieliä asianomistaja ymmärtää.

TPY Turku syöttää asianomistajan pyynnön ja yhteystiedot vankitietojärjestelmään siten, että tieto yhdistyy vankiin ja tuomioon.

Tieto asianomistajan pyynnön olemassa olosta on salassa pidettävä vangilta, eikä vangilla ole tarkastusoikeutta asianomistajan pyyntöä tai yhteystietoja koskeviin tietoihin.

Vankitietojärjestelmässä on valvonta- ja toimintarekisteriin kuuluva osio käyttöoikeusmäärityksiin asianomistajien pyynnön ja yhteystietojen kirjaamista varten.

3. Yhteystietojen ilmoittaminen ja muuttaminen

Asianomistajan, joka haluaa saada vapautumista tai muuta vankilasta poistumista koskevan ilmoituksen, on ilmoitettava tästä esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle ja ilmoitettava tarvittavat yhteystiedot ilmoituksen tekemistä varten. Asianomistajan tulisi siten ilmoittaa postiosoite tai sähköpostiosoite, johon haluaisi ilmoituksen saada. Asianomistajan tulisi ilmoittaa myös puhelinnumerosa, jotta ilmoitus voitaisiin tarvittaessa tehdä puhelimitse. Puhelimitse ilmoittaminen olisi tarpeen erityisesti kiiretilanteissa, esimerkiksi vangin karkaamisesta tai palaamatta jäämisestä ilmoitettaessa. Asianomistajan olisi ilmoitettava myös yhteystietojensa muutoksista. Muutosilmoitus on tehtävä täytäntöönpanoyksikköön Turkuun. Asianomistaja voi tällä tavoin ilmoittaa myös sen, ettei enää halua ilmoitusta vankilasta poistumisesta ja vapautumisesta.

4. Päätöksenteko virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella

Päätöksen ilmoituksen tekemisestä asianomistajalle tekee vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta vastaava virkamies (vankeuslaki 19 luku 11 §, tutkintavankeuslaki 16 luku 1 §).

Virka-aikana tehtävien vankilasta vapauttamista tai poistumista koskevien päätösten osalta vankitietojärjestelmä ilmoittaa päätöksentekijälle mikäli tällaisesta päätöksestä tulee ilmoittaa asianomistajalle. Karkaamisten, luvatta poistumisten ja poistumislavalta palaamatta jäämisten ym. osalta lähtee tieto asianomistajalle ilmoittamisesta päätöksentekijän ja hänen sijaisensa virkapuhelimeen vankitietojärjestelmään tehdystä kirjauksesta.

Virka-ajan ulkopuolella päätöksen ilmoittamisesta tekee päivystävä virkamies (päivystävä vankilan johtaja) vankeuslain 1 luvun 9 § 7-kohdan nojalla. Päivystävän vankilan johtajan päivystysnumeroon lähtee vankitietojärjestelmään tehdystä vangin karkaamisesta ym. tieto niissä tilanteissa kun kyseistä vankia koskien on olemassa tällainen asianomistaja. Päivystävän vankilan johtajan tulee tarkistaa vankitietojärjestelmästä viipymättä asianomistajan tiedot.

Päätöksentekijän on varmistuttava myös siitä, että asianomistajalle ilmoittamisen perusteet täyttyvät myös mahdollisen muutoksenhakutuomioistuimen lainvoimaisen tuomion jälkeen.

Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksen mukaan päätös asianomistajalle ilmoittamisesta tehdään ilman esittelyä. Ilmoitusta asianomistajalle ei saa tehdä, jos ilmoittamisesta voidaan arvioida aiheutuvan vaaraa vangin hengelle tai terveydelle. Kun ilmoitus tehdään on se tehtävä ilman aiheetonta viivytystä.

Asianomistajaa koskeviin tietoihin pääsy on rajattu. Käyttöoikeus on vankilan johtajalla, hänen sijaisellaan sekä vankeuslain 1 luvun 9 §:n mukaisella päivystävällä vankilan johtajalla. Niiden vankiloiden osalta, joissa vankilan johtaja on määrännyt ilmoituksen tekijäksi turvallisuudesta vastaavan virkamiehen, on käyttöoikeus myös turvallisuudesta vastaavalla apulaisjohtajalla ja hänen sijaisellaan.

Päätöksen ja siitä ilmoittamisen vankitietojärjestelmään kirjaamisesta on annettu erillinen ohje.

5. Ilmoittaminen vangin käyttäytymisen perusteella (VankL 19 luku 4 § 1 mom) ja asianomistajan rikosprosessissa esittämän pyynnön perusteella (VankL 19 luku 4 § 2 mom)

Edellä kerrottu uhrin oikeuksia parantava ilmoittamismenettely ei aiheuta muutoksia jo aiemmin olemassa olleeseen mahdollisuuteen ilmoittaa asianomistajalle vangin käyttäytymisen perusteella. Vankeuslain 19 luvun 4 § 1 momentin perusteella vangin vapauttamisesta ja vankilasta poistumisesta saadaan ilmoittaa asianomistajalle tai muulle henkilölle, jos vangin käyttäytymisen tai hänen esittämiensä uhkausten johdosta on perusteltua syytä epäillä, että vanki syyllistyy tämän tai tälle läheisen henkilön henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaan rikokseen. Ilmoitus voidaan antaa myös henkilölle, johon nähden vangilla on lähestymiskielto tai poliisiasiaan tietojärjestelmään ilmoitettu suojelutoimenpide.

Vankeuslain 19 luvun 4 §:n 1 momentin ja 2 momentin tilanteissa on huomioitava seuraavat eroavaisuudet:

- 1) 1 momentin tilanteessa tietopyynnön voi tehdä Rikosseuraamuslaitokseen suoraan.
2 momentin tilanteissa pyyntö välittyy tuomioistuimen kautta Rikosseuraamuslaitokseen.
- 2) 1 momentin tilanteissa vangin tiedonsaantioikeuteen sovelletaan julkisuuslain 11 §:n 1 momenttia. Tällöin on arvioitava onko tiedon antaminen vastoin erittäin tärkeää yleistä etua taikka lapsen etua tai muuta erittäin tärkeätä yksityistä etua.

2 momentin tilanteissa tieto on yksiselitteisesti vangilta salassa pidettävä julkisuuslain 11 §:n 7 a –kohdan sekä 24 §:n nojalla. Vangilla ei ole myöskään tarkastusoikeutta näihin rekisteritietoihinsa lain henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa 31 §:n nojalla.

Vankeuslain 19 luvun 4 §:n 1 momentin ja 2 momentin tilanteiden yhtäläisyydet:

- 1) Asianomistajalle ilmoittamisesta päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta vastaava virkamies (vankeuslaki 19 luku 11 §).
- 2) Ilmoitusten tekeminen edellyttää, että siitä ei arvioida aiheutuvan vaaraa vangin hengelle tai terveydelle.
- 3) Ilmoitus on tehtävä hienotunteisuutta noudattaen. Ilmoitusta ei saa tehdä vastoin asianomistajan tai muun pykälässä tarkoitetun vaarassa olevan henkilön ilmaisemaa tahtoa. Asianomistaja voi myös ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle, ettei enää halua saada tällaista ilmoitusta.
- 4) Asianomistajalle ilmoittamisesta tai yrityksestä tavoittaa hänet tulee tehdä merkintä vankitietojärjestelmään.

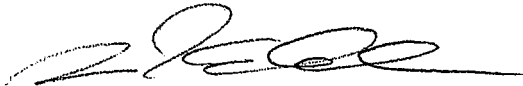
Edellä mainittujen tilanteiden lisäksi tiedon antaminen voi tulla arvioitavaksi lain viranomaisen toiminnan julkisuudesta 24 §:n 28-kohdan nojalla. Kyseisen säännöksen perustella asiakirjat ja rekisterit, jotka sisältävät tietoja tuomitusta taikka vangitusta tai muutoin vapautensa menettäneestä henkilöstä ovat lähtökohtaisesti salassa pidettäviä. Tieto voidaan kuitenkin antaa, jos on ilmeistä, että tiedon antaminen ei vaaranna asianomaisen tulevaa toimeentuloa, yhteiskuntaan sopeutumista tai turvallisuutta. Tiedon antamiseen tulee myös olla perusteltu syy.

Pääjohtaja

Eesa Vesterbacka

Lakimies

Anne Kohvakka